

Rachel Davis-DuBois – amerykańska pionierka edukacji międzykulturowej

Streszczenie: Artykuł stanowi przyczynek do historii edukacji międzykulturowej i pedagogiki międzykulturowej. Została w nim opisana amerykańska nauczycielka i naukowczyni Rachel Davis-DuBois (1892–1993). Zapoczątkowała ona w amerykańskiej oświacie nurt edukacji uwzględniający różnicowanie rasowe i etniczne. Elementy biografii, liczne publikacje, wyjątkowa aktywność społeczna w sferze publicznej, uznanie, jakim cieszyła się za życia, oraz ich współczesna recepcja pozwalają ją uznać za pionierkę edukacji międzykulturowej. Dorobek Rachel Davis-DuBois, mimo że powstał w Stanach Zjednoczonych i był adresowany do amerykańskiego społeczeństwa, ma charakter uniwersalny.

Artykuł zawiera biografię jego bohaterki, rekonstrukcję założeń ideowych dotyczących edukacji międzykulturowej oraz charakterystykę jej propozycji metodycznych dotyczących edukacji międzykulturowej. W artykule zostały omówione także okoliczności powstania i działalności pierwszych amerykańskich instytucji zajmujących się opracowaniem i wdrażaniem w szkołach programów edukacji międzykulturowej oraz pionierskie publikacje na ten temat. Artykuł został napisany na podstawie publikacji Rachel Davis-DuBois oraz źródeł wtórnych dotyczących początków edukacji międzykulturowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Jest pokłosiem projektu badawczego „Prekursorki i pionierki edukacji międzykulturowej. Inspiracje biobibliograficzne” realizowanego w 2025 roku w Katedrze Pedagogiki Kultury przy Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego.

Słowa kluczowe: edukacja międzykulturowa, pedagogika międzykulturowa, szkoła, Rachel Davis-DuBois, pionierka

Rachel Davis-DuBois (1892–1993) była amerykańską nauczycielką, naukowczynią i działaczką społeczną na rzecz praw obywatelskich oraz równouprawnienia mniejszości rasowych i etnicznych. Zapoczątkowała w oświacie nurt edukacji uwzględniający zróżnicowanie rasowe i etniczne. Elementy biografii, liczne publikacje, wyjątkowa aktywność społeczna w sferze publicznej, uznanie, jakim cieszyła się za życia, oraz ich współczesna recepcja pozwalają ją uznać za pionierkę edukacji międzykulturowej. Odniesienia do jej dorobku w polskim dyskursie pedagogicznym są wyjątkowo ubogie (Grzybowski, 2019, ss. 81–93), co uzasadnia celowość szerszego omówienia. Artykuł został napisany na podstawie publikacji autorki oraz źródeł wtórnych dotyczących początków edukacji międzykulturowej w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Jest pokłosiem projektu badawczego „Prekursorki i pionierki edukacji międzykulturowej. Inspiracje biobibliograficzne” realizowanego w 2025 roku w Katedrze Pedagogiki Kultury przy Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego (Grzybowski, 2026).

Działalność zawodowa R. Davis-DuBois przypadała na szczególnie trudny okres w historii Stanów Zjednoczonych, który charakteryzował się przejawami rasizmu w sferze publicznej, gettoizacją mniejszości etnicznych, utrudnianiem ich dostępu do edukacji, kultury, rozwoju ekonomicznego itp. Wskutek obowiązywania praw ograniczających funkcjonowanie w przestrzeni publicznej wyzwolonych niewolników; aktów przemocy i zamieszek na tle rasowym inspirowanych przez Ku Klux Klan, sytuacja społeczna w niektórych stanach była dramatyczna. Utrudniały ją nastroje antyimigranckie w trakcie i po pierwszej wojnie światowej, których przyczyną było stopniowe pogarszanie się sytuacji gospodarczej kraju wskutek masowego napływu uchodźców z Europy i krachu w okresie Wielkiego Kryzysu. W latach 1917–1920 i 1947–1957 przez Stany Zjednoczone przetoczyły się fale tzw. czerwonej paniki, to jest represji władz amerykańskich skierowanych przeciwko osobom związanym z ideologiami lewicowymi lub tylko podejrzewanymi o sprzyjanie komunistom, socjalistom, pacyfistom itp. Wprowadzenie w 1924 roku restrykcyjnego prawa antyimigracyjnego, systemowe uprzywilejowanie dominującej białej większości i ksenofobia sprzyjały rozwarstwieniu społeczeństwa amerykańskiego. Sytuację społeczną komplikowała również obawa przed rozwojem faszyzmu, nazizmu, przed antysemityzmem i innymi okolicznościami, które doprowadziły do drugiej wojny światowej (Brown Tindall and Shi, 2002).

W postępowych środowiskach inteligencji amerykańskiej, m.in. wśród nauczycieli i naukowców zajmujących się badaniami procesów społecznych,

panowała świadomość niestabilności teraźniejszości i perspektyw narodu amerykańskiego, niezgoda na taki stan rzeczy oraz przekonanie, że istotnym czynnikiem zapewnienia porządku społecznego oraz przeciwdziałania wzajemnej obcości może być odpowiednia edukacja. Do grona liderów społecznych reprezentujących perspektywę międzykulturową zaliczała się właśnie R. Davis-DuBois. Wypracowane przez nią autorskie metody edukacji międzykulturowej weszły do programów wielu amerykańskich szkół, instytucji i organizacji społecznych.

Od rodzinnych idei do instytucji międzykulturowych

R. Davis-DuBois urodziła się w 1892 roku w Woodstown w stanie New Jersey na farmie tradycyjnej kwakerskiej rodziny. Jej poglądy na problemy amerykańskiego społeczeństwa ukształtowała m.in. działalność od najmłodszych lat w kwakerskim Towarzystwie Przyjaciół (Society of Friends), którego członkowie byli pacyfistami, występowali przeciwko niewolnictwu, rasizmowi, dyskryminacji mniejszości etnicznych i kobiet, wspierali ubogich, imigrantów i wykluczaną ludność kolorową. Jej postawa życiowa wynikała z kwakerskiej ideologii społecznej zakładającej równość wszystkich ludzi, sprzeciw wobec przemocy oraz podejmowanie prób budowania wspólnoty.

W 1914 roku R. Davis-DuBois uzyskała licencjat z nauk przyrodniczych na Uniwersytecie Bucknell i podjęła pracę jako nauczycielka w Glassboro High School w stanie New Jersey. W 1924 roku została nauczycielką w Woodbury High School w New Jersey, gdzie jednym z jej obowiązków było sprawowanie nadzoru nad zgromadzeniami szkolnej społeczności, które z założenia miały stanowić forum debaty o bieżących problemach. Dotychczasowe zgromadzenia były jednak nudne i mało kto w nich uczestniczył. R. Davis-DuBois zmieniła ich formułę tak, aby umożliwiały prezentację osiągnięć artystycznych uczniów z różnych grup etnicznych i stały się pretekstem do refleksji, wyrażania emocji i dzielenia się wrażeniami. Ponieważ nowa formuła spodobała się, we współpracy z komitetem uczniów i nauczycieli zaplanowała całoroczną serię dłuższych spotkań w odstępach 2–6 tygodni, z których każde poświęcone było historii, osiągnięciom i wkładowi kulturowemu różnych grup etnicznych do dziedzictwa narodu amerykańskiego. Celem spotkań było uświadomienie ich uczestnikom, że naród jest współtworzony przez osoby różnych pokoleń, ras, płci itp. Spotkania zostały zaplanowane tak, aby przypadały w święto lub rocznicę wydarzenia istotnego dla którejś z grup etnicznych. Wymagało to od

uczniów dużego zaangażowania i przygotowań. Ich zadaniem było rozeznanie się w problemach szkoły i ich społeczności wynikających ze zróżnicowania kulturowego, spotkanie się z przedstawicielami różnych grup etnicznych, ustalenie okoliczności występujących napięć i konfliktów oraz dyskusja celem ujawnienia uprzedzeń i stereotypów sprawiających trudności w codziennych relacjach. Następnie próbowali określić możliwe sposoby przeciwdziałania stwierdzonym trudnościom. Scenariusz każdego spotkania obejmował prelekcję, dramę i występ artystyczny (Davis-DuBois and Thomas, 1926; Davis-DuBois, 1928).

W 1930 roku przeniosła się do Kolegium Nauczycielskiego przy Uniwersytecie Columbia oraz kontynuowała studia na Uniwersytecie Nowojorskim, gdzie napisała rozprawę doktorską z socjologii edukacji (Davis-DuBois, 1945). Jednocześnie zainicjowała serię eksperymentów programowych w zróżnicowanych kulturowo szkołach w Waszyngtonie, Filadelfii i Englewood w stanie New Jersey. Od lutego 1933 roku na Uniwersytecie Harvarda prowadziła złożony z 15 spotkań kurs „Edukacja ku lepszym relacjom międzyludzkim”, którego celem było rozwijanie porozumienia i szacunku. Zdobywając coraz większe doświadczenie i renomę, stała się liderką postępowego ruchu amerykańskich nauczycieli.

W styczniu 1934 roku R. Davis-DuBois ze znajomymi z Uniwersytetu Columbia założyła Biuro Usług do spraw Edukacji w Relacjach Międzyludzkich (Service Bureau for Education in Human Relations) i została jego sekretarzem wykonawczym. Przez dwa lata pod nadzorem Biura w 15 szkołach metropolii nowojorskiej zostały wprowadzone programy specjalnego modelu edukacji, który w 1935 roku podczas zajęć R. Davis-DuBois publicznie określiła jako „edukacja międzykulturowa” (Kulich, 2019, p. 6). Jak zauważa w swojej autobiografii: „O ile wiem, byliśmy pierwszymi, którzy użyli terminu edukacja międzykulturowa” (Davis-DuBois, 1984, p. 76).

We wrześniu 1938 roku instytucję przemianowano na Biuro Usług do spraw Edukacji Międzykulturowej (Service Bureau for Intercultural Education), a założenia jej ideowe i cele działalności zostały określone w ulotce reklamowej: „Biuro opracowało techniki i tematy przydatne w praktycznej pracy szkół i grup. Jego celem jest w szczególności udzielanie wsparcia zarówno administratorowi poszukującemu zróżnicowanych i konstruktywnych programów szkolnych zgromadzeń i tematów prac domowych, poradnictwo dla społeczności szkolnej dotyczące owocnych zajęć, jak i nauczycielom potrzebującym interesujących i niedrogich materiałów programowych do klasy lub

zająć pozalekcyjnych. Udostępniamy praktyczne metody współpracy między organizacjami społecznymi i szkołami. Biuro ma na celu zapewnienie uczniom udziału w ciekawych zajęciach, aby doceniali różne grupy kulturowe współtworzące Amerykę. Uwzględniając naukowe metody edukacji Biuro ma na celu udzielanie pomocy nauczycielom w praktycznym stosowaniu niektórych technik kontroli społecznej opracowanych przez psychologów społecznych. Jesteśmy świadomi, że w dziedzinie edukacji nic się nie dzieje, dopóki nauczyciel w klasie nie zacznie tego robić. (...) Ponadto za pośrednictwem Thomas Nelson & Co. Biuro wydaje serię książek dla szkół średnich i społeczności lokalnych, poświęconą wkładowi kulturowemu grup brytyjskich, skandynawskich, dalekowschodnich, meksykańskich i południowoamerykańskich, żydowskich, słowiańskich, germańskich, murzyńskich, bliskowschodnich i latynoskich” (The Service Bureau for Education in Human Relations, s. 1).

Pionierskie metody edukacji międzykulturowej

Poza wspomnianą wyżej autorską formą zgromadzeń szkolnych kolejną z metod opracowanych przez R. Davis-DuBois było rozwijanie wrażliwości rasowej i etnicznej na zasadzie bezpośrednich osobistych spotkań w domach mniejszości. Podczas kursów pytała białych nauczycieli, czy któryś z nich kiedykolwiek był w domu czarnoskórego Amerykanina o takiej samej pozycji społecznej i zawodowej. Otrzymując negatywne odpowiedzi, we współpracy z liderami czarnej mniejszości przygotowywała odpowiednie spotkania. Opracowane przez nią materiały dydaktyczne i uwagi dotyczące sfery praktyki edukacji międzykulturowej w szkołach, kościołach i społecznościach lokalnych były udostępniane w przystępnych opracowaniach (Davis-DuBois, 1934; Davis-DuBois and Nelson, 1936). Zalecała również wykorzystywanie radia, muzyki i filmów jako atrakcyjnych środków edukacji międzykulturowej.

W latach 1938–1939 Biuro współpracowało z Urzędem Edukacji przy Departamencie Spraw Wewnętrznych Stanów Zjednoczonych (United States Department of the Interior, Office of Education) współpracując serię audycji radiowych „Zwyciężająca Wolność. Wszyscy Amerykanami – Wszyscy Imigrantami” (Winning Freedom. Americans All – Immigrants All) emitowanych przez Radio CBS. W skład zespołu redakcyjnego weszła R. Davis-DuBois z Biura, a instytucje rządowe reprezentował m.in. John Studebaker. Powstało 26 półgodzinnych audycji poświęconych różnicowaniu społeczeństwa amerykańskiego, tolerancji rasowej i dziedzictwu wybranych grup kulturowych,

wkładowi imigrantów w amerykańską gospodarkę, naukę, sztukę, rozwój społeczny itp. Cieszące się dużym zainteresowaniem audycje były emitowane od 13 listopada 1938 roku do 7 maja 1939 roku (Kulich, 2019, p. 7).

Dzięki zaangażowaniu R. Davis-DuBois i jej współpracowników pod koniec lat 30. XX wieku wiele sieci szkół publicznych w Stanach Zjednoczonych wprowadziło choćby elementy edukacji międzykulturowej do programów nauczania historii, wiedzy o społeczeństwie, ekonomii, geografii, a nawet nauki czytania i pisania. Na początku lat 40. programy takie stosowano w katolickich szkołach podstawowych i średnich w Nowym Jorku i Chicago (Novak, 1949, pp. 159–171). W 1945 roku programy udostępniano w formie sylabusów i zajęć na zamówienie już dla wszystkich typów szkół. R. Davis-DuBois i jej zespół poddawali również krytycznej analizie lektury wykorzystywane w szkołach, zwracając uwagę, czy zawarte w nich treści i ilustracje dotyczą budowania relacji międzyetnicznych i międzykulturowych oraz ukazują je w realistycznej perspektywie.

Najsłynniejszą publikacją R. Davis-DuBois z czasów pracy w Biurze była broszura „Jedność narodowa dzięki edukacji międzykulturowej”. Ma ona charakter ideologiczny: nawołuje do jedności Amerykanów wobec zagrożenia wojną. Zawiera opis historii obecności mniejszości etnicznych na terytorium Stanów Zjednoczonych i ich dyskryminacji w poszczególnych okresach. Autorka zamieściła w niej pierwszy w rządowej publikacji program edukacji międzykulturowej opatrzone dokładnymi wskazówkami metodycznymi dla osób w różnym wieku i przykładami. Jej zdaniem w amerykańskich szkołach powinno się uznawać wartość wszystkich różnorodnych źródeł kultury, obficie czerpiąc z dzieł literackich i muzycznych oraz uwzględniając je w programach nauczania. Młodszym uczniom autorka zaleca pisanie własnych opowiadań i wierszy o przyjaciółach wywodzących się z innych krajów i ras. Kreatywność starszych uczniów i ich upodobanie do dokumentowania rzeczywistości mogą być wykorzystywane np. do pisania sztuk teatralnych (Davis-DuBois, 1942).

Opracowana przez R. Davis-DuBois metoda dyskusji grupowej stała się coraz bardziej popularną formą spotkań środowisk zróżnicowanych kulturowo wykorzystywaną szczególnie przez nauczycieli historii i opiekunów świetlic oraz w edukacji nieformalnej. Istotnym elementem przygotowań do dyskusji grupowych były lektury postrzegane przez autorkę jako „słowne obrazy życia rodzinnego”, dzięki którym czytelnik może rozpocząć własne poszukiwania międzykulturowe (Davis-DuBois and Mew-Soong Li, 1971; Davis-DuBois and Mew-Soong Li, 2012; Davis-DuBois, 1963; Davis-Dubois, 1946, pp. 555–561).

W każdej publikacji pomyślanej jako pomoc dydaktyczna, oprócz przykładowych planów zajęć i scenariuszy przedstawić, autorka zamieszczała obszerne listy lektur z dziedzictwa kulturowego omawianych grup etnicznych, dostępnych większości czytelników ze względu na ich powszechność oraz przystępność (beletrystyka i poezja z informacjami o warunkach życia w poszczególnych krajach, legendy i opowieści ludowe itp.). Pierwszy taki wykaz lektur R. Davis-DuBois zawarła w książce „Bycie razem Amerykanami” (Davis-DuBois, 1943), a kolejny opracowany przez zespół Biura ukazał się dwa lata później (Roucek, Hero and Downey, 1945).

Po odejściu R. Davis-DuBois instytucja zmieniła nazwę na Biuro do spraw Edukacji Międzykulturowej (Bureau for Intercultural Education) i zakończyła działalność około 1954 roku. Ona sama w 1941 roku założyła Warsztat Edukacji Międzykulturowej (Intercultural Education Workshop), którego celem było udzielanie wsparcia i udostępnianie materiałów z edukacji międzykulturowej do zajęć szkolnych, domowych i grupowych w społeczności lokalnej. Pięć lat później instytucja została przemianowana na Warsztat na rzecz Demokracji Kulturowej (Workshop for Cultural Democracy) i pod tą nazwą funkcjonowała do 1958 roku. W działalności Warsztatu R. Davis-DuBois zależało na rozpowszechnianiu złożonego programu działań edukacyjnych, który integrował wysiłki społeczności szkolnej (nauczycieli, uczniów, rodziców), organizacji społecznych oraz grup mniejszości rasowych i etnicznych zachęcanych przez liderów do podejmowania prób sąsiedzkich relacji międzykulturowych. Celem programu było przygotowanie szkoły oraz środowisk zaangażowanych w rozmaite formy edukacji do trwałego dialogu wiodącego do porozumienia ponad różnicami kulturowymi, budzenia wzajemnego szacunku i tolerancji. Podstawową metodą była tu dyskusja o przyjemnych sprawach prowadzona w nieformalnych grupach 20-40 osób różnego pochodzenia. R. Davis-DuBois prosiła, by ich uczestnicy przypominali sobie zdarzenia z dzieciństwa dotyczące ulubionych zajęć w różnych porach roku, pracy zawodowej, obchodzenia świąt, obyczajów domowych itp. Metodę grupowej dyskusji R. Davis-DuBois stosowano m.in. w Nowym Jorku w środowiskach zdestabilizowanych wskutek napięć wynikających ze zróżnicowania kulturowego. Przykładową historię realizacji programu w szkole autorka opisała w książce „Sąsiedzi w działaniu” (Davis-DuBois and Simons, 1950).

Metodą edukacji międzykulturowej opracowaną przez R. Davis-DuBois był także sąsiedzki festiwal domowy (Neighborhood Home Festival). Szczegółową charakterystykę oraz uwagi dotyczące realizacji opartego na niej programu

szkolnego autorka zawarła w broszurze „Jedność narodowa za sprawą edukacji międzykulturowej” (Davis-DuBois, 1942). Nad przygotowaniem festiwali oraz konkursów dla środowisk szkół zróżnicowanych rasowo i etnicznie z założenia współpracowali dyrektorzy szkół, rodzice, nauczyciele oraz uczniowie w czasie lekcji. Podczas publicznych festiwali organizowanych cyklicznie (np. na początku każdej pory roku) uczestnicy poznawali poglądy i zwyczaje innych za pośrednictwem ich dziedzictwa kulturowego: muzyki, tańców, kuchni itp. Sąsiedzkie festiwale w wielu przypadkach stanowiły wstęp do nauczania języka angielskiego dla osób, które nie posługiwały się nim wcale lub słabo.

Dziedzictwo

R. Davis-DuBois uważała, że edukacja międzykulturowa nie powinna sprowadzać się wyłącznie do specjalnych programów, lecz musi być integralnym elementem procesu edukacji zachodzącego jednocześnie w szkole, domu i społeczności lokalnej: „Dąży ona do tego, aby zapewnić wszystkim dzieciom w Stanach Zjednoczonych, zarówno z grup dominujących, jak i mniejszościowych, podstawy i perspektywy wzajemnego zrozumienia i doceniania. Dąży do tego, aby dać dzieciom z grup mniejszościowych żyjącym w kraju poczucie bezpieczeństwa, przynależności i akceptacji. Dąży do złagodzenia napięć i umożliwienia wszystkim twórczych osiągnięć; do przewyciężenia uprzedzeń i zachowania demokracji w relacjach międzyludzkich. Wreszcie, dąży do wzbogacenia kultury amerykańskiej poprzez wkład wszystkich Amerykanów oraz uczynienia tej kultury silniejszą i piękniejszą dzięki połączeniu jej zróżnicowanych elementów” (Davis-DuBois, 1942, p. 5).

Istotną cechą działalności R. Davis-DuBois przez całe życie było dzielenie się pomysłami, doświadczeniami i uwagami w oparciu o przykłady ze zrealizowanych inicjatyw. Opublikowała broszury zawierające programy zgromadzeń uczniowskich w liceach (Davis-DuBois 1928), broszury dla uczniów szkoły średniej o wkładzie różnych ras w życie i kulturę amerykańskiego społeczeństwa (Davis-DuBois and Schweppe, 1935; Davis-DuBois, 1936). Była autorką popularnych podręczników i poradników rozwiązywania konfliktów, prowadzenia zajęć w środowiskach zróżnicowanych rasowo i kulturowo oraz poradników do edukacji międzykulturowej. Większość z nich zawiera wskazówki metodyczne, bibliograficzne oraz szczegółowe opisy rozmaitych zrealizowanych przez nią zajęć (Davis-DuBois, 1939; Davis-DuBois, 1938; Davis-DuBois, 1955; Davis-DuBois and Cole, 1941). Opracowana przez autorkę metoda

dyskusji grupowej jest nadal wykorzystywana nie tylko w środowiskach kwakerskich, ale także przez organizacje pozarządowe zajmujące się edukacją międzykulturową i realizujące projekty mające na celu integrację społeczną w różnych kontekstach.

R. Davis-DuBois była ceniona za dobroć, pracowitość, poczucie humoru oraz otwartość na ludzi i nowości. Zmarła w 1993 roku w wieku 101 lat (Davis Jr., 2002, pp. 51–53; Davis Jr., pp. 169–184; Mufti, pp. 25–46; Rosenberg, 2019). Dorobek autorki, mimo że powstał w Stanach Zjednoczonych i był adresowany do amerykańskiego społeczeństwa, ma charakter uniwersalny.

Bibliografia

- Brown Tindall, G. i Shi, D.E. 2002. *Historia Stanów Zjednoczonych*. Poznań: Zysk i Ska.
- Davis Jr., O.L. 1999. Rachel Davis DuBois: Intercultural education pioneer. In: Smith Crocco, M. and Davis Jr., O.L. eds. *Bending the future to their will: Civic women, social education, and democracy*. New York: Rowman & Littlefield, pp. 169–184.
- Davis Jr., O.L. 2002. Rachel Davis DuBois. In: Smith Crocco, M. and Davis Jr., O.L. eds. *Building a legacy: Women in social education 1784–1984*. Silver Springs: National Council for the Social Studies, pp. 51–53.
- Davis-DuBois, R. 1928. *Education in worldmindedness: A series of assembly programs given by students of Woodbury high school, Woodbury, New Jersey 1927–28*. Philadelphia: American Friends Service Committee.
- Davis-DuBois, R. 1934. *A school and community project in developing sympathetic attitudes toward other races and nations*. Englewood – New York: The Service Bureau for Education in Human Relations.
- Davis-DuBois, R. 1936. *The Germans in american life*. Freeport: Books for Libraries Press.
- Davis-DuBois, R. 1938. *Adventures in intercultural education: A manual for secondary school teachers*. New York: Progressive Education Association.
- Davis-DuBois, R. 1939. *Adventures in intercultural education*. New York: Intercultural Education Workshop.
- Davis-DuBois, R. 1942. *National unity through intercultural education*. Washington: U.S. Federal Security Agency, U.S. Office of Education, Government Printing Office.

- Davis-DuBois, R. 1943. *Get together Americans. Friendly approaches to racial and cultural conflicts through the neighborhood-home festival*. New York: Harper & Brothers.
- Davis-DuBois, R. 1945. *Build together americans. Adventures in intercultural education for the secondary school*. New York: Hinds, Hayden & Eldredge.
- Davis-Dubois, R. 1946. The face-to-face group as a unit for a program of intercultural education. *Journal of Educational Sociology. Autonomous Groups: a new field for adult education*. 9, pp. 555–561.
- Davis-DuBois, R. 1955. *Know your neighbors. A handbook for group conversation leaders*. New York: Workshop for Cultural Democracy.
- Davis-DuBois, R. 1963. *The art of group conversation. A new breakthrough in social communication*. New York: Association Press.
- Davis-DuBois, R. 1984. *All this and something More. Pioneering in intercultural education. An autobiography*. Bryn Mawr: Dorrance & Company Incorporated.
- Davis-DuBois, R. and Cole, S.G. eds. 1941. *Publications: Books, reports of projects, classroom units, teacher's plans, bibliographies, plays*. New York: Service Bureau for Intercultural Education.
- Davis-DuBois, R. and Mew-Soong, Li 1971. *Reducing social tension and conflict through the group conversation method*. New York: Association Press.
- Davis-DuBois, R. and Mew-Soong, Li 2012. *The art of group conversation. A new breakthrough in social communication*. New York: Literary Licensing.
- Davis-DuBois, R. and Nelson, R. 1936. *Methods of achieving racial justice. Discussion outline for church, school and adult education groups*. New York: The Service Bureau for Education in Human Relations.
- Davis-DuBois, R. and Schweppe, E. 1935. *The Jews in american life*. New York: T. Nelson and Sons.
- Davis-DuBois, R. and Simons, R.E. 1950. *Neighbors in action, a manual for local leaders in intergroup relations*. New York: Junior High School, Parents Association & Workshop for Cultural Democracy, Harper & Brothers.
- Davis-DuBois, R. and Thomas, M.G. 1926. *A program in education for world mindedness*. Woodbury: Woodbury High School.
- Grzybowski, P.P. 2019. Prekursorki i pionierki edukacji równościowej, antydyskryminacyjnej i międzykulturowej. Przyczynek do genezy pedagogiki międzykulturowej. *Edukacja Międzykulturowa*. 2, ss. 81–93.

- Grzybowski, P.P. 2026. *Prekursorki i pionierki edukacji międzykulturowej. Inspiracje biobibliograficzne*. maszynopis.
- Kulich, S. 2019. *Reconsidering intercultural narratives: Prologue to research on Rachel Davis DuBois and early textual approaches to interculturality*. In: Steppat, M. and Kulich, S. eds. *Literature and interculturality (1): Concepts, applications, interactions*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, pp. 1–13.
- Mufti, K. 2018. Revisiting Rachel Davis DuBois' childhood and young adulthood. Reflections on the linked lives of an intercultural education pioneer. *Quaker Studies*. 1, pp. 25–46.
- Novak, C.W., 1949. A survey of intercultural education in catholic elementary and secondary schools of the United States. *American Catholic Sociological Review*. 3, pp. 159–171.
- Rosenberg, J. 2019. *Intercultural education, folklore, and pedagogical thought of Rachel Davis DuBois*. London: Palgrave Macmillan.
- Roucek, J.S., Hero, A. and Downey, J. 1945. *The immigrant in fiction and biography*. New York: Bureau for Intercultural Education.
- The Service Bureau for Education in Human Relations: *What it offers to american schools and communities*, b.m., b.r.

Rachel Davis-Dubois – the American pioneer of intercultural education

Abstract: The article is a contribution to the history of intercultural education and intercultural pedagogy. It describes the American teacher and scientist Rachel Davis-DuBois (1892–1993). She initiated a trend in American education that took into account racial and ethnic diversity. Elements of her biography, numerous publications, exceptional social activity in the public sphere, the recognition she enjoyed during her lifetime and their contemporary reception make her a pioneer of intercultural education. Rachel Davis-DuBois's achievements, although they took place in the United States and addressed to American society, are universal in nature.

The article contains a biography of its heroine, a reconstruction of ideological assumptions regarding intercultural education and a description of her methodological proposals pertaining to intercultural education. The

article also addresses the circumstances of the establishment and activity of the first American institutions involved in the development and implementation of intercultural education programs in schools and pioneering publications on this subject. The article was written based on Rachel Davis-DuBois's publications and secondary sources concerning the beginnings of intercultural education in the United States of America. It is the result of the research project "Pioneers and Precursors of Intercultural Education. Biobibliographic Inspirations" carried out in 2025 at the Department of Cultural Pedagogy at the Kazimierz Wielki University.

Keywords: intercultural education, intercultural pedagogy, school, Rachel Davis-DuBois, pioneer

Translated by Jacek Malak